

SAMARQAND VILOYATIDA KREATIV IQTISODIYOT YO'NALISHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH VA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Temirova Mohina Axmadjonovna

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi magistranti

E-mail: temirovamohina@gmail.com

Bugungi kunda kreativ iqtisodiyot dunyo mamlakatlarida iqtisodiy o'sish, bandlikni ta'minlash, innovatsion mahsulotlar yaratish va madaniy merosni iqtisodiy resursga aylantirishning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Kreativ iqtisodiyot an'anaviy ishlab chiqarishdan farqli ravishda inson kapitali, ijodiy fikrlash, intellektual mulk va madaniy qadriyatlarga tayanadi. Shu bois ushbu soha hududlar iqtisodiyotida yangi ish o'rinlari yaratish, yoshlar va ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, mahalliy mahsulotlarning bozor qiymatini oshirish hamda turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

O'zbekistonda 2024-yilda "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi mazkur sohani huquqiy jihatdan tartibga solish, qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun muhim asos yaratdi. Qonun kreativ iqtisodiyot subyektlari faoliyatini rivojlantirish, ularning mahsulot va xizmatlarini bozorga olib chiqish, ijodiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi shaxslarni qo'llab-quvvatlash hamda kreativ infratuzilmani shakllantirishga qaratilgan. Bu esa hududlarda, jumladan Samarqand viloyatida kreativ sohalarining iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Samarqand viloyati kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish uchun yuqori salohiyatga ega hududlardan biri hisoblanadi. Viloyatning qadimiy shaharsozlik an'analari, tarixiy-madaniy merosi, hunarmandchilik maktablari, sayyohlik infratuzilmasi va xalqaro miqyosdagi tanilishi kreativ iqtisodiyotning turli yo'nalishlarini rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratadi. Xususan, kulolchilik, zardo'zlik, yog'och o'ymakorligi, milliy liboslar dizayni, suvenir mahsulotlari ishlab chiqarish, gastronomik turizm, media kontent yaratish va raqamli xizmatlar hududda kreativ tadbirkorlikning istiqbolli yo'nalishlari sifatida namoyon bo'lmoqda.

Kreativ iqtisodiyotning hududiy rivojlanishdagi muhim xususiyati shundaki, u mahalliy resurslardan yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulot va xizmatlar yaratishga imkon beradi. Masalan, Samarqanddagi tarixiy obidalar va madaniy meros obyektlari nafaqat turistik tashriflar manbai, balki dizayn, fotografiya, videokontent, teatr-tomosha xizmatlari, suvenirilar va raqamli gid xizmatlari uchun ham iqtisodiy asos bo'lib xizmat qiladi. Bu esa bir vaqtning o'zida turizm, xizmat ko'rsatish, ta'lim va axborot texnologiyalari sohalarini o'zaro bog'laydi.

Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlashda birinchi navbatda infratuzilmaviy sharoitlarni yaxshilash muhimdir. Kreativ markazlar, hunarmandchilik klasterlari, kovorking maydonlari, dizayn studiyalari, kichik ishlab chiqarish ustaxonalari va raqamli laboratoriyalar tashkil etilishi ijodiy tadbirkorlar uchun amaliy yordam beradi. Bunday markazlarda mahsulot dizayni, marketing, elektron savdo, brendlash, foto-video kontent tayyorlash va moliyaviy savodxonlik bo'yicha xizmatlar yo'lga qo'yilishi hududiy kreativ mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshiradi.

Ikkinchi muhim yo'nalish — moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirishdir. Kreativ soha vakillari, ayniqsa yoshlar va yakka tartibdagi ijodkorlar ko'pincha

boshlang'ich kapital, uskunalar, reklama xarajatlari va mahsulotni bozorga olib chiqish bilan bog'liq muammolarga duch keladi. Shu sababli imtiyozli kreditlar, grantlar, subsidiyalar, mikromoliyalashtirish dasturlari va davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qo'llash maqsadga muvofiq. Bunda moliyaviy yordam faqat mablag' ajratish bilan cheklanmasdan, loyiha monitoringi va biznes-maslahatlar bilan uyg'unlashishi lozim.

Uchinchi yo'nalish — kreativ mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarga chiqarish tizimini kuchaytirishdan iborat. Samarqand brendi ostida hunarmandchilik mahsulotlari, madaniy tur paketlar, milliy dizayn mahsulotlari, gastronomik tajribalar va raqamli kontentlarni targ'ib qilish hududning eksport salohiyatini oshirishi mumkin. Buning uchun mahalliy tadbirkorlar elektron savdo platformalaridan foydalanish, ijtimoiy tarmoqlarda brend yaratish, turistik ko'rgazmalarda ishtirok etish va xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

To'rtinchi yo'nalish — ta'lim va malaka oshirish tizimini kreativ iqtisodiyot ehtiyojlariga moslashtirishdir. Samarqand viloyatida kollejlari, oliy ta'lim muassasalari va qisqa muddatli o'quv markazlari orqali dizayn, raqamli marketing, turizm menejmenti, kontent yaratish, madaniy meros menejmenti, IT xizmatlari va loyiha boshqaruvi bo'yicha amaliy kurslarni ko'paytirish zarur. Kreativ sohaning rivoji malakali kadrlar, zamonaviy bilim va bozor talablarini tushunadigan mutaxassislar bilan bevosita bog'liq.

Beshinchi yo'nalish — raqamlashtirish imkoniyatlaridan keng foydalanishdir. Bugungi kunda kreativ mahsulot va xizmatlar bozori ko'p jihatdan onlayn platformalar orqali rivojlanmoqda. Samarqanddagi muzeylar, tarixiy obyektlar, hunarmandchilik ustaxonalari va turistik marshrutlar bo'yicha raqamli kontentlar, mobil ilovalar, virtual ekskursiyalar va onlayn savdo tizimlarini rivojlantirish hududning xalqaro ko'rinishini oshiradi. Bu jarayon kreativ iqtisodiyotning an'anaviy yo'nalishlarini zamonaviy texnologiyalar bilan bog'laydi.

Kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarining shartli tahlili Samarqand viloyatida eng yuqori salohiyat hunarmandchilik va dizayn, turizm va madaniy meros yo'nalishlariga to'g'ri kelishini ko'rsatadi. Shu bilan birga media va kontent, IT va raqamli xizmatlar, ta'lim va trening yo'nalishlari ham tez o'sish imkoniyatiga ega. Mazkur yo'nalishlar bir-birini to'ldiradi: masalan, turizm rivoji suvenir mahsulotlari va raqamli kontentga talabni oshirsa, IT xizmatlari marketing va onlayn savdoni kuchaytiradi.

1-jadval

Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarining shartli ulushi

Kreativ iqtisodiyot yo'nalishi	Shartli ulush (%)	Rivojlantirish imkoniyati
Hunarmandchilik va dizayn	28	Milliy brend, suvenir, dizayn mahsulotlari va eksport salohiyatini oshirish
Turizm va madaniy meros	24	Madaniy marshrutlar, tajriba turizmi va xizmatlar diversifikatsiyasini rivojlantirish
Media va kontent	18	Foto-video mahsulotlar, raqamli reklama va madaniy kontent yaratishni kengaytirish
IT va raqamli xizmatlar	17	Onlayn platformalar, mobil ilovalar, virtual gid va elektron savdoni rivojlantirish

Ta'lim va trening	13	Ijodiy tadbirkorlik, dizayn, marketing va IT bo'yicha amaliy kurslarni kengaytirish
-------------------	----	---

Manba: O'zbekiston Respublikasining "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi Qonuni, UNCTAD Creative Economy Outlook 2024 hisobotidagi yondashuvlar hamda muallif tomonidan shakllantirilgan tahliliy ma'lumotlar asosida tuzilgan.

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyotning asosiy tayanch yo'nalishlari madaniy meros, turizm va hunarmandchilik bilan bevosita bog'liq. Biroq zamonaviy sharoitda ushbu yo'nalishlar faqat an'anaviy mahsulot ishlab chiqarish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Ularni raqamli marketing, elektron savdo, servis dizayni, brendlash va kreativ turizm paketlari bilan uyg'unlashtirish zarur. Aynan shu integratsiya hududiy kreativ iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyotni rivojlantirishda mahalliy hokimiyat organlari, ta'lim muassasalari, banklar, turizm tashkilotlari va xususiy sektor hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Hududiy dasturlar doirasida ijodkorlar va kichik biznes subyektlarini birlashtiruvchi platformalar shakllantirilsa, ularning mahsulotlarini moliyalashtirish, sertifikatlash, reklama qilish va eksportga yo'naltirish imkoniyatlari kengayadi. Bu jarayonda "bir hudud — bir kreativ brend" tamoyili samarali ishlashi mumkin.

Kreativ iqtisodiyotning ijtimoiy ahamiyati ham alohida e'tiborga loyiq. Ushbu soha yoshlar, xotin-qizlar va o'zini o'zi band qilgan fuqarolar uchun nisbatan kam kapital talab qiladigan, ammo yuqori ijodiy salohiyatga asoslangan faoliyat imkoniyatlarini yaratadi. Samarqand viloyatining chekka tumanlarida hunarmandchilik, milliy taomlar, folklor, musiqa, madaniy tadbirlar va mahalliy xizmatlar asosida kichik kreativ bizneslarni rivojlantirish aholi daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarini rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud. Ular qatoriga kreativ mahsulotlarni baholash mezonlarining yetarli shakllanmagani, intellektual mulkni himoya qilish madaniyatining pastligi, marketing va brendlash bo'yicha bilimlarning yetishmasligi, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi hamda raqamli savdo kanallaridan foydalanish darajasining pastligi kiradi. Ushbu muammolarni tizimli hal qilish rivojlanish jarayonining muhim sharti hisoblanadi.

Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyotni rivojlantirishning yana bir istiqbolli yo'nalishi xalqaro hamkorlikni kengaytirishdir. Xalqaro turizm oqimlari, madaniy festivallar, ko'rgazmalar, dizayn haftaliklari va hunarmandchilik yarmakalari orqali Samarqand kreativ mahsulotlarini global auditoriyaga taqdim etishi mumkin. Bu jarayonda xorijiy tajribani o'rganish, mahalliy mahsulotlarni xalqaro talablar asosida sertifikatlash va eksportbop dizayn yechimlarini ishlab chiqish muhimdir.

Kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlashda monitoring va baholash tizimi ham zarur. Hududda kreativ soha bo'yicha ish o'rinlari soni, yaratilgan mahsulotlar qiymati, eksport hajmi, turistik xizmatlar bilan integratsiya darajasi, onlayn savdo ulushi va tadbirkorlar soni kabi indikatorlar muntazam tahlil qilinishi lozim. Bunday indikatorlar asosida hududiy dasturlarning samaradorligi baholanadi va kelgusi qarorlar aniq ma'lumotlarga tayanib qabul qilinadi.

Xulosa qilib aytganda, Samarqand viloyatida kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarini rivojlantirish mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, turizm salohiyatidan samarali foydalanish, yoshlar bandligini oshirish va madaniy merosni iqtisodiy qiymatga aylantirish

uchun muhim imkoniyat yaratadi. Buning uchun kreativ infratuzilmani rivojlantirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish, ta'lim va malaka oshirish tizimini takomillashtirish, raqamli platformalardan foydalanish hamda Samarqandning hududiy kreativ brendini shakllantirish zarur. Mazkur chora-tadbirlar amalga oshirilsa, Samarqand viloyati nafaqat turizm markazi, balki Markaziy Osiyodagi muhim kreativ iqtisodiyot hududlaridan biriga aylanishi mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 3-oktabrdagi O'RQ-970-son "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi Qonuni.
2. UNCTAD. Creative Economy Outlook 2024. United Nations Trade and Development, 2024.
3. UNESCO. Culture and Creativity for Sustainable Development: Policy Guidelines. Paris, 2023.
4. World Bank. Creative Industries and Local Economic Development: Analytical Notes. Washington D.C., 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari.
6. Samarqand viloyatida turizm va xizmatlar sohasini rivojlantirishga oid ochiq ma'lumotlar va hududiy dasturlar.